

A szabványok szerepe

Szabványok nélkül az Internet Babel tornya lenne. Az a szabadságjogunk, hogy elmondhatjuk, amit akarunk, alapvetően attól a megegyezéstől függ, hogy ugyanazokat a nyelveket beszéljük. A szabványok adják a közös nyelvi alapot, amelyre a sokszínűség világát építjük. Ahhoz, hogy a programok szemszögéből hasznos lehessen, egy szabványnak világszerte elérhetőnek és mentesnek kell lennie azoktól a koloncoktól, amelyek megakadályozzák széles körű elterjedését.

Vizsgáljuk meg a következményeket egy olyan szellemi tulajdon (például szabadalom vagy szerzői jog) birtokosa szemszögéből, aki ezt a tulajdonát egy ipari szabvány alapjaként szeretné elterjeszteni. Vagy tanulmányozzuk annak a fejlesztőnek az érdekeit, aki megtudja, hogy valaki másnak a szellemi tulajdona akadályozza egy szabvány megvalósításában. Összeférhet-e a szellemi tulajdon birtoklása a szabványokkal a nyílt forráskód világában? Ez nem pusztán elméleti kérdés. A szabványügyi szervezetek szerte a világon arra a kérdésre keresnek választ, hogyan egyeztethető össze a magánkézben lévő szellemi tulajdon a Free Software Foundation (Szabad Szoftver Alapítvány) irányelveivel és a Nyílt Forráskód Meghatározással (Open Source Definition), amelyek szerint a forráskódot nyilvánosságra kell hozni és a programok szabad másolását, módosítását és terjesztését engedélyezni kell. A szabadalmak jelentik a legnagyobb fenyegetést a szabványok és azok nyílt forráskódú programokban történő felhasználása szempontjából. Bárki, akinek olyan szabadalom van a birtokában, amely egy szabvány megvalósításához nélkülözhetetlen gondolatokra terjed ki, megakadályozhatja, hogy e szabványt megvalósító terméket készítsünk, használjunk vagy árusítsunk.

Nem erőltetem a „megvalósításához nélkülözhetetlen” kifejezés értelmének meghatározását, de gondoljunk bele egy olyan helyzetbe, amikor egy szabvány egyetlen műszakilag kivitelezhető vagy gazdaságilag ésszerű megvalósítása szabadalmazott módszer felhasználását igényli. Mivel a törvény általában nem teszi kötelezővé a szabadalmak átadását, és nem határozza meg az „ésszerű” jogdíj mértékét, a szabvány teljességgel elérhetetlen lehet azok számára, akik nem engedhetik meg maguknak a szabadalom megvásárlását vagy saját fejlesztéssel a technológiai korlát megkerülését.

Sokan adtak hangot tiltakozásuknak a nyilvánosság előtt, amikor a World Wide Web Consortium (W3C) puhatolozásképpen olyan szabadalomelbírálási eljárást javasolt, melynek értelmében webes szabványok részévé válhatnának olyan szabadalmazott módszerek is, amelyekért ésszerű és megkülönböztetést nem jelentő (RAND – Reasonable and NonDiscriminatory) jogdíjat kell fizetni. A szabad és nyílt forráskód közössége arra mutatott rá, hogy ezek a jogdíjak – még akkor is, ha „megkülönböztetést nem jelentő” mértékűek – nem férnek össze a szabad másolást, módosítást és terjesztést megengedő felhasználói engedély mellett a forráskóddal együtt terjesztett programokkal. A közfelhőborodás hatására a W3C újrafogalmazza a szabadalmakkal

kapcsolatos állásfoglalását. A cikk megjelenésének idején az állásfoglalás új vázlata nyilvános hozzászólások céljából már minden bizonnyal elérhető lesz a <http://www.w3c.org> honlapon.

A szabadalmakkal kapcsolatos nehézségek egyik megoldása az lenne, ha a szellemi tulajdon birtokosainak kötelezővé tennék, hogy szabványok megvalósítására a szabadalmakat jogdíj nélkül adják át. A W3C-hez hasonló szervezetek tagjai pontosan ebben állapodtak meg (bizonyos feltételek mellett, amelyeket a honlapjukon olvashatunk). Nem minden szabványügyi szervezet rendelkezik ehhez hasonló elvekkel. A szabványok megvalósításánál mindig ellenőrizni kell a szabványt kibocsátó szervezet szabadalmakkal kapcsolatos felfogását, meggyőződve arról, hogy a szabvány megvalósításának nincs ismert szabadalmi akadálya.

Ha egy szabadalmat egy szabvány megvalósításának céljára adnak át, a szabadalom felhasználási engedélye még akkor sem feltétlenül egyeztethető össze a fejlesztés alatt álló program terjesztési engedélyével. Jellemző például, hogy egyes szabadalmak felhasználási feltételei kimondják, hogy a szabadalom felhasználásának joga csak a szabvány megvalósítására terjed ki („alkalmazási kör”-korlátozás).

A GPL nem fér össze szabadalmak felhasználási engedélyének olyan változataival, amelyek az alkalmazási kör tekintetében megszorításokat tartalmaznak. A GPL-programoknak biztosítaniuk kell azt a szabadságjogot is, hogy a program felhasználásával hozzanak létre újabb programokat, beleértve a más célra használt programokat is (a szakértők úgy fogalmazzák, hogy a kód „elágaztatás” és „újrafelhasználás” céljára is elérhető). A szabadalmak korlátozott felhasználási körű engedélyei a GPL 7. szakzával ütköznek, amely többek között ezeket mondja ki: „Ha egy szabadalom felhasználási engedélye nem tenné lehetővé a program jogdíj nélküli terjesztését, akkor a szabadalom engedélyének és a jelen engedély tiszteletben tartásának is egyetlen módja az, ha lemondunk a program terjesztéséről.”

Mivel a szabadalmak tulajdonosainak üzleti céljai különböznek, el kell olvasnunk a szabadalom felhasználási engedélyt és meg kell ismernünk a szabványt támogató szervezet szabadalmakkal kapcsolatos álláspontját. Keresünk meg az olyan szabványügyi szervezeteket, mint a W3C és az Embedded Linux Consortium, amelyek kíváncsiak a Nyílt Forráskód Közösségének a szabadalmakkal kapcsolatos elvekhez és eljárásokhoz fűződő véleményére.

Linux Journal május, 97.szám

Lawrence Rosen

(www.rosenlav.com) magángyakorlatot folytató jogász a kaliforniai Redwood Cityben. A Nyílt Forrás Kezdeményezés (Open Source Initiative) ügyvezető igazgatója és jogtanácsosa (<http://www.opensource.org>).

Néhány szó arról, hogy az újabb szabványok gyakran összeegyeztethetők a szabad és nyílt forrású terjesztéssel.